

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію **Бойко Галини Олегівни**
«Формування соціальної мобільності вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Соціально-економічні зміни, фундаментальні перетворення в системі відносин «індивід-суспільство», соціальна невизначеність і суперечності визначають необхідність перегляду наукових позицій з проблеми формування соціальної мобільності фахівців усіх галузей. Сучасна людина має володіти ефективним інструментарієм адаптації до суспільного життя відповідно до змін соціальних і виробничих умов; у неї необхідно сформувати ціннісні настанови та практичні навички, які сприяють підтриманню рольових функцій, важливих для життя в соціальному середовищі; вона повинна мати можливість ефективно працювати в команді, взаємодіяти з соціальним середовищем, постійно вдосконалюватися.

Формування соціальної мобільності сучасної молоді має враховувати особливості соціокультурної ситуації, перехід українського суспільства від жорстко визначеного до ринкового, в якому необхідно узгодити соціальні цінності та вимоги вільної конкуренції на ринку праці. Проблема формування соціальної мобільності фахівців у процесі професійної підготовки є актуальною в контексті оновлених соціокультурних умов і повинна включати розвиток здатностей до вирішення різних проблем, пов'язаних із соціальною природою людини, умовами розвитку суспільства та всіх його сфер.

Тому в період реформування системи освіти України та інтенсифікації процесу її інтегрування до європейського освітнього простору потребують перегляду зміст і технології підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів.

Актуальність і своєчасність обраної проблеми визнана на рівні держави, зокрема у нових освітянських документах (Законі «Про освіту», Концепції «Нова українська школа») підкреслюється необхідність забезпечення цілісного

розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок. Це вимагає від вихователів дошкільних навчальних закладів достатнього рівня соціальної мобільності.

Заслуговує позитивної оцінки ґрунтовний і водночас об'єктивний аналіз наукових праць вітчизняних та іноземних учених, опублікованих за останні 10-20 років і присвячених проблемі соціальної компетентності та соціальної мобільності педагогів. Критичний аналіз джерел наукової інформації уможливив виявлення деяких розбіжностей у поглядах дослідників на цю проблему, що зумовило потребу її додаткового поглибленого вивчення. Це дозволило дисертантці обґрунтувати власну думку щодо професійної підготовки майбутніх вихователів.

Здійснений дисертанткою аналіз наукових пошуків і вивчення сучасного досвіду формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти дав їй змогу визначити *суперечності* між: сучасним запитом суспільства на сформованість професійної компетентності фахівця дошкільної освіти і недостатнім рівнем підготовленості випускників закладів вищої освіти; необхідністю вдосконалення професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти в контексті формування соціальної мобільності та відсутністю системної підготовки фахівців до цього виду діяльності; упровадженнями інноваційних педагогічних технологій в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти і низьким рівнем його науково-методичного забезпечення; підвищенням вимог до рівня педагогічної майстерності вихователів закладів дошкільної освіти і недостатнім рівнем організації професійно-практичної підготовки в системі вищої освіти.

Дисертантка справедливо зазначає, що доступність шляхів для соціального руху майбутнього вихователя залежить як від індивіда, так і від структури суспільства і значною мірою залежить від мотивації особистості та її стартових можливостей.

Визначивши соціальну мобільність фахівця дошкільної освіти як компонент професійної компетентності, що характеризується відповідним рівнем готовності до соціально-педагогічної взаємодії, дисертантка пропонує модель формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти, поставивши за мету експериментальну перевірку педагогічних умов ефективності зазначеного процесу.

Мету дослідження реалізовано шляхом поступового виконання п'ятих основних завдань. У дисертації з'ясовано стан розробленості проблеми формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти у сучасній педагогічній теорії та практиці; розкрито сутність основних понять дослідження; визначено компоненти, критерії, показники і рівні сформованості соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти; розроблено й апробовано модель формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти; обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти у процесі професійної підготовки; розроблено й впроваджено навчально-методичне забезпечення для вдосконалення соціальної мобільності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у професійній підготовці; конкретизовані теоретичні засади формування соціальної мобільності у процесі підготовки фахівця-дошкільника, сучасний стан та особливості формування соціальної мобільності вихователів, запропоновано авторське визначення поняття «соціальна мобільність фахівця дошкільної освіти»; одержали подальшого розвитку сучасні наукові підходи й положення про організацію професійної підготовки вихователів закладів дошкільної освіти.

Тобто поставлені завдання виконано, мети дослідження досягнуто.

Дисертанткою вдало обрано сукупність взаємопов'язаних дослідницьких методів, що повною мірою відповідають предмету та об'єкту дослідження. Методологічно й дидактично обґрунтований вибір дослідницьких методів забезпечив вірогідність одержаних наукових результатів.

Дослідниця детально схарактеризувала особливості організації й

методику проведення дослідницько-експериментальної роботи, описала результати аналітико-констатувального й формувального етапів експерименту, здійснила їх аналіз та інтерпретацію, довела достовірність одержаних результатів математичними методами статистичного аналізу.

Важливим здобутком для практики вважаємо розроблені й апробовані методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей і розвитку соціальної мобільності вихователів у процесі підготовки в закладі вищої освіти та матеріали, спрямовані на оновлення змісту навчальних дисциплін «Вступ до спеціальності», «Дошкільна педагогіка», «Історія дошкільної педагогіки», «Педагогічна майстерність», «Дошкільна лінгводидактика», «Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти», «Теорія та методика співпраці з родинами», «Теорія та технології роботи з різними категоріями дітей» із додаванням змістових модулів.

Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи Г. О. Бойко дає підстави стверджувати, що підхід здобувачки до наукової роботи вирізняється фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження, в якому вдало інтегровані філософські, психологічні та педагогічні аспекти проблеми.

Схвалення заслуговують також 24 додатки до дисертації, де представлені анкети, тести й інші діагностичні методики та результати їх застосування для визначення рівнів сформованості соціальної мобільності вихователів закладів дошкільної освіти.

У наукових працях, опублікованих дисертанткою, повною мірою представлено основні результати дослідження, а саме: проаналізовано теоретико-методологічні аспекти соціальної мобільності педагога, яка визначена вагомим чинником його професійного зростання; визначено сучасний стан сформованості соціальної мобільності у вихователів; з'ясовано принципи відбору змісту та засоби фахової підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти; розкрито методику та представлено практичні аспекти формування соціальної мобільності майбутніх фахівців дошкільної освіти у процесі фахової підготовки; доведено вплив соціальної мобільності на

професійну підготовку вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі реформування вищої освіти та взаємозалежність формування професійних компетентностей і розвитку соціальної мобільності майбутніх вихователів у процесі їх фахової підготовки в умовах закладу вищої освіти.

Підтримуємо сформульовані у дисертації та відповідно в авторефераті наукову новизну й практичне значення дослідження; зазначаємо належний рівень оформлення та апробації результатів дослідження; основні положення дисертації вдало ілюстровані таблицями, графіками, схемами.

Систематизованість і обґрунтованість наукових положень, сформульованих у дисертаційній роботі, також забезпечується апробацією результатів дослідження. За роки роботи над дисертацією Г.О. Бойко представила основні положення свого дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях (всього 17) та у 18 наукових публікаціях (із них 17 – одноосібні), 5 статей – у наукових фахових виданнях України, 2 – у закордонних виданнях, 7 статей і тез – у збірниках матеріалів конференцій; 4 статті опубліковані у виданнях, що індексуються в міжнародній наукометричній базі Scopus. Загалом вважаємо, що дисертація пройшла належну апробацію, вона є самостійною науковою розвідкою, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам МОН України. У тексті автореферату повною мірою відображено основні положення, зміст, результати й висновки здійсненого Г. О. Бойко дисертаційного дослідження. Наголошуємо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Отже, вагомість і значущість виконаної дисертанткою роботи та вірогідність одержаних результатів безперечні, але вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Предмет дослідження сформульовано стилістично не зовсім вдало (двічі вжито слово *заклади*).

2. В авторефераті неекономно використано його і так обмежений обсяг: наявні повтори тексту (7 раз представлені педагогічні умови; 4 рази – компоненти; 3 рази – наукові підходи тощо); майже вся сторінка 8 і частина сторінки 10 відведені на опис процесу побудови моделі та змісту її блоків, які й так досить детально представлені на рис.1. Натомість, з автореферату не видно, як саме реалізовувались на практиці визначені дисертанткою педагогічні умови.

3. У першому розділі представлено «етапи становлення та розвитку соціальної мобільності» (с.6 автореферату). Напевне, автор мала на увазі етапи становлення та розвитку *змісту поняття* соціальної мобільності.

4. У тексті дисертації досить детально проаналізовано праці інших науковців, але не завжди видно ставлення дисертантки до пропозицій інших авторів і те, яким чином результати їх досліджень було використано в дисертації.

5. Висновок до третього розділу варто було б писати не у формі звіту, що робилося, а у вигляді підсумку одержаних результатів.

6. У підсумку результатів в кінці третього розділу в авторефераті (с.14) вказується на підтвердження висунутої гіпотези й «доцільність розробленої методики». Проте ні в меті, ні в гіпотезі, ні в завданнях ніяка методика заявлена не була.

7. У дисертації зустрічаються стилістично невдалі конструкції та словосполучення, наприклад: «визначення дефініції», «зміст професійної підготовки...має ґрунтуватись на таких компонентах, як системний підхід...», «доцільність обґрунтованих педагогічних умов» та ін.

8. Дисертація значно виграла б, якби у додатках було представлено хоча б у стислому вигляді методичні рекомендації щодо формування професійних компетентностей і розвитку соціальної мобільності вихователів і матеріали щодо оновлення змісту окремих навчальних дисциплін, як то заявлено в практичному значенні дослідження. Це значно доповнило б уявлення про здійснену дисертанткою роботу.

Однак зауважуємо, що зазначені недоліки не впливають суттєво на наукову й практичну цінність дисертації, а висловлені побажання мають рекомендаційний характер.

Висновок. Аналіз дисертаційної роботи, автореферату і публікацій здобувача дає підстави для висновку, що дослідження Бойко Галини Олегівни на тему «Формування соціальної мобільності вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки» на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти є актуальним, завершеним і самостійним. Дисертація відповідає вимогам МОН України до кандидатських дисертацій та вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», а її автор – Бойко Галина Олегівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,

проректор з наукової роботи

Вінницького державного педагогічного

університету ім. М. Коцюбинського

А. М. Коломієць

